

Verhaal: **De eerste winter op de Zuidpool** van Johan Lambrechts

Hoofdstuk(ken): 1 tot 5

Niveau: CBE NT1, modules 48, 49, 50 en eventueel 51

Lesduur: kan naar eigen keuze opgesplitst worden in een aantal lessen

ALGEMENE UITLEG

Tip 1: Aan de hand van dit reisverhaal, kan met cursisten ook gewerkt worden aan een eigen (beknopt) reisverhaal.

Afhankelijk van de module kan dit heel sterk voorgestructureerd worden, of juist heel vrij. Voor module 47 gaat het om een invultekst waarin cursisten woorden herkennen uit de hoofdstukken uit het boek die ze al lazen. De tekst personaliseren ze door namen, data en stukken zin uit hun eigen situatie aan te vullen.

Cursisten uit module 48 kunnen de tekst uit het boek als houvast gebruiken om zelf eenvoudige zinnen te formuleren over hun eigen reisroute, gebeurtenissen en verblijf.

Cursisten uit module 49 en hoger kunnen zelf een tekstje schrijven over een zelf gemaakte of verzonden reis.

Ook cursisten zonder computerervaring kunnen hun eigen verhaal, mits een duidelijk stappenplan, les na les verder uitwerken op de computer. Als eindresultaat kan hun eigen boekje worden afgeprint, eventueel na toevoeging van foto's (die een educatieve kan inscannen en samen invoegen).

Tip 2: Hang een wereldkaart op in de klas. Laat cursisten er de gevolgde route van de Belgica op aanduiden tijdens het lezen van het boek.

1. INSTAPFASE

Stap 1: Situeer de verschillende continenten op de wereldkaart.

Sta even stil bij de aarde.

Hoeveel procent bestaat uit water/land?

Hoeveel continenten zijn er?

Deel een **blinde wereldkaart (werkblad 1)** uit en laat cursisten hierop zeeën, oceanen en continenten benoemen en aanduiden.

Trek dit gesprek ook open naar reizen: waar zijn cursisten al geweest? Waar dromen ze van om ooit nog eens te geraken? Heeft de Zuidpool een plaats op het verlanglijstje?

2. AANBOD- EN OEFENFASE

Stap 2: Peil naar leesverwachtingen van de cursisten.

Stap 3: Lees het eerste hoofdstuk 'De droom van Adrien' voor.

Welke ontdekkingsreizigers kennen jullie nog?

Inventariseer op het bord. Een alfabetische lijst op deze link:

http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_ontdekkingsreizigers

Stap 4: Bespreek:

Wie was Adrien de Gerlache? Uit welke familie kwam hij? Wat studeerde hij? Waarom? Wat wilde hij zelf? Wat deed hij tijdens zijn vakanties toen hij nog student was? Hoe groeide zijn idee om het onbekende Antarctica in kaart te brengen? Wie inspireerde hem?

Stap 5: Laat de cursisten de foto van Adrien de Gerlache (p.16) bespreken.

Wat betekenen de drie sterren op zijn kraag?

Stap 6: Bespreek:

Een ontdekkingsreis maken kost handen vol geld. Hoe zamelde Adrien de Gerlache geld in? Wie waren zijn grootste sponsors? Waarvoor werd het geld gebruikt?

Wie was Ernest Solvay?

Indien cursisten dit niet weten, kan dit een opzoekoefening worden in Open Leren.

Stap 7: Laat cursisten informatie ordenen.

- Geef een overzicht van wat Adrien deed tussen zijn 16 jaar en het moment dat hij met de Belgica vertrekt.

- Zet de argumenten voor of tegen de Zuidpoolexpeditie in twee kolommen: pro en contra.

Stap 8: Bespreek afkomst van namen met cursisten.

Kan je aan zijn naam zien dat Adrien van adel was?

Laat cursisten in Open Leren eens gaan zoeken naar de afkomst van hun familienaam.

Stap 9: Laat cursisten per twee een lijstje opmaken met benodigdheden die zij zouden meenemen naar Antarctica.

Stap 10: Vergelijk de lijstjes. Maak samen één lijst.

Wat moet zeker mee? Wat niet?

Probeer een top tien samen te stellen met onmisbare spullen.

Stap 11: Laat cursisten schrijven over hun dro(o)m(en).

Adrien de Gerlache had een droom. Waar droomde hij van?

Heeft hij die droom waar kunnen maken?

Had jij een droom toen je jong was? Heb jij je droom waar kunnen maken?

Stap 12: Laat cursisten hoofdstuk 2 'Het vertrek' lezen.

Stap 13: Deel **werkblad 2** uit. Laat cursisten hierop een tijdlijn maken die begint bij 16 augustus 1897, de vertrekdag van de Belgica.

Vul deze lijn al lezend verder aan. Schrijf onder de datum kort wat er toen gebeurde.

Stap 14: Bespreek:

Wie bevindt zich allemaal aan boord van het schip? Wat is hun functie?

Lees en inventariseer (kapitein, matroos, officier, ...).

Verklaar de functies, hun rangorde, toon foto's.

Stap 15: Laat cursisten de verschillende nationaliteiten van de bemanningsleden uit de tekst halen. Kunnen cursisten op de blinde kaart (**werkblad 1**) deze landen terugvinden?

Stap 16: Lees hoofdstuk 3: 'Meer dan 13.000 kilometer over de oceaan'.

Op 6 oktober 1897 passeerde de Belgica de evenaar.

Wat gebeurde er met de bemanning die voor de eerste keer deze 'lijn' overstak?

Lees op deze link meer over het Neptunusritueel:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Neptunusritueel>

Laat cursisten vertellen over nog andere initiatieriten. Denk aan doopsel bij katholieken, doop op universiteiten, ...

Stap 17: Bekijk op de kaart de route die de Belgica intussen heeft afgelegd. Duid dit aan met een stukje touw. Prik met een vlaggetje de data. Vul ook de tijdlijn verder aan.

Stap 18: Bespreek woorden en woordsoorten

Welke woorden brengen de sfeer van de storm goed over?

Welke woordsoort is het (zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord...)?

Stap 19: Uitdrukkingen en zegswijzen

"Ze hadden nog 13.000 km voor de boeg".

Wat betekent het woord "boeg"?

Verschillende onderdelen van een schip komen voor in uitdrukkingen. Ken je er?

Laat cursisten dit eventueel opzoeken in het woordenboek.

Stap 20: Bespreek personages met cursisten.

Kan je je in dit boek goed inleven in de personages? Waarom (niet)?

Wat vind je van het personage van Adrien de Gerlache? En dat van dokter Cook?

Stap 21: Maak eens een film.

Als jij dit hoofdstuk zou verfilmen, welke opeenvolgende beelden zou je dan laten zien?

Stap 22: Lees hoofdstuk 4: 'En toen waren ze nog met 19'.

Vul de tijdlijn en de reisroute verder aan.

Met welke problemen wordt de Gerlache geconfronteerd?

Stap 23: Praat over ontslag, werk verliezen.

De kok wordt ontslagen en andere bemanningsleden ook. Vind je dit redelijk? Waarom moet de Gerlache dit doen?

Voor welke redenen worden mensen heden ten dagen ontslagen?

Stap 24: Laat cursisten Vuurland opzoeken op de kaart.

Stap 25: Lees dit stukje tekst voor:

Vuurland is kaal en rotsig.

Bergtoppen met sneeuw steken boven alles uit.

Met veel lawaai storten brokken ijs in zee.

De wolken hangen zo laag dat ze het water lijken te raken.

Op sommige plaatsen is het water ondiep

en verandert de stroming voortdurend van richting.

Hier kun je alleen overdag varen.

's Nachts is de kans groot dat het schip de rotsen raakt.

Deze omgevingschets is heel visueel. Cursisten zijn ondertussen waarschijnlijk al bezig aan hun eigen reisverhaal (zie algemene uitleg). Laat hen de omgeving uit hun reis op dezelfde manier in enkele zinnen beschrijven en voorlezen.

Stap 26: Bespreek:

Welk gevoel zouden jij krijgen bij de gedachte dat je aan 'het einde van de wereld' bent toegekomen? Hoe voelde de bemanning zich?

Stap 27: Deel **werkblad 3** uit. Laat cursisten zelf de interpunctie verzorgen.

Stap 28: Lees hoofdstuk 5: 'Bij de indianen'.

Hoe beschreef Darwin de indianen die hij ontmoette in Ushuaia (Vuurland)?

Wat voor gevolgen had dit voor het denkbeeld dat mensen in Europa kregen over hen? Wat doet de Gerlache?

Mensen denken vaak in stereotiepen over mensen of volkeren die hen niet bekend zijn. Welke clichés kennen de cursisten? Denk maar aan 'arm' Afrika, waar 'iedereen' in een hutje zou wonen, hoe 'eskimo's' in een 'iglo' zouden wonen, ...

Stap 29: Bespreek:

Hoe ging het eraan toe op kerstavond op het schip? Geef 5 woorden die de sfeer goed weergeven.

Hoe zouden jullie je voelen mochten jullie op kerstmis ver weg zijn van huis, van familie? Hoe voelt de bemanning zich aan boord van de Belgica?

Stap 30: Bespreek:

Wat gebeurde er op de laatste dag van het jaar?

Laat de cursisten bedenken hoe het schip weer los zal komen. Lees dan de tekst verder. Hoe geraakte het schip weer los? Vergelijk met wat de cursisten bedachten.

Stap 31: Laat cursisten Ushuaia opzoeken op de kaart.

Stap 32: Bespreek tekstkenmerken:

In een tekst begint een nieuwe alinea met

- a. een nieuw personage
- b. een andere plaats
- c. een andere tijd
- d. iemand die begint te spreken

Ga na welk van deze kenmerken ertoe geleid hebben om een volgende alinea binnen dit hoofdstuk te beginnen.

Stap 33: Bespreek:

Laat cursisten reflecteren over het volgende, na het lezen van deze eerste vijf hoofdstukken:

Met welke zinnen of woorden maakt de schrijver het verhaal spannend?

Welke zin uit deze hoofdstukken vond je het mooist?

Is er een zin die je niet goed vond, die je zelf beter zou kunnen schrijven?

3. EVALUATIEFASE

Zie apart model voor evaluatie

Verhaal: **De eerste winter op de Zuidpool** van Johan Lambrechts

Hoofdstuk(ken): 6 tot 10

Niveau: CBE NT1, modules 48, 49, 50 en eventueel 51

Lesduur: kan naar eigen keuze opgesplitst worden in een aantal lessen

1. INSTAPFASE

Stap 1: Vraag cursisten op voorhand begrippen als windkracht, beaufort, spuigaten te verklaren.

Zoom in op de Drake Passage via Google Earth: <http://earth.google.com/intl/nl> (**werkblad 4**). Toon foto's van gletsjers en ijsbergen, van het landschap waar de Belgica zich op dat moment bevindt zodat de cursisten zich ten volle kunnen inleven.

2. AANBOD- EN OEFENFASE

Stap 2: Lees hoofdstuk 6: 'Man overboord!' en vul na het lezen van dit hoofdstuk de tijdlijn verder aan.

Stap 3: Bespreek:

Wat bedoelt de schrijver met:

"Hij bleef met lege ogen voor zich uit kijken. Het was alsof hij doof geworden was."

Hoe kan je dit in één zin samenvatten?

Stap 4: Peil naar leesemoties, inlevingsvermogen in verhaal.

Hoe voel je je als je leest dat matroos Wiencke in zee valt? Lees je gewoon verder, leef je mee, ben je bang voor zijn leven of denk je: "Het komt toch wel goed"?

Hoe voel je je als je weet hoe het afloopt?

Kijk het stuk tekst nog eens door om te zien hoe de schrijver de spanning opbouwt. Schrijf in dit verband de belangrijkste woorden op.

Stap 5: Bespreek:

Sommige mensen voelen zich kiplekker op een schip; anderen worden gemakkelijk zeeziek. Er zijn ook mensen die echt niet willen varen. Nog anderen zijn alleen bang als het stormt. En jij?

Stap 6: Kennen cursisten het tegengestelde van 'bakboord'?

Stap 7: Lees hoofdstuk 7: 'De eerste maand in Antarctica'.

Stap 8: Sta stil bij de zin: "Zijn dood hing als een schaduw over het schip."

Er wordt gebruikt gemaakt van een vergelijking om het beeld, het gevoel te versterken.

Probeer samen met de cursisten zulke zin(nen) te construeren. Vertrek bijvoorbeeld vanuit het lichaam en een kleur.

Bijvoorbeeld: "Je ogen zijn blauw als een zomerse lucht" of "Je lippen zijn rood als een sappige aardbei."

Stap 9: Sta ook stil bij de zin: "Het ijs knisperde door de kou. Alsof het in een pan met hete olie lag."

Ook hier maakt de schrijver gebruik van een vergelijking om zijn beeld te versterken. Probeer zelf ook zulke zin(nen) te maken. Vertrek vanuit geuren of geluiden. Bijvoorbeeld: "Je haren ruiken zomers zwoel als een lavendelveld."

Stap 10: Bespreek sfeer:

Welke kleur past het beste bij dit hoofdstuk? (een lichte of donkere kleur)?

Is dit een licht of donker hoofdstuk? Of beide? Waarom?

Laat cursisten informatie ordenen:

Er is een groot verschil tussen de schoonheid van de omgeving en de stemming onder de bemanningsleden.

Laat cursisten de vrolijke, lichte woorden in een kolom zetten en de trieste, donkere woorden in een andere. **Welke kolom is het grootst?**

Past de kleur die je koos voor dit hoofdstuk bij de grootste kolom?

Stap 11:

Welke zin die de schoonheid van de Belgica Straat beschrijft, vind je de meest geslaagde? Waarom?

Stap 12: Laat cursisten de gedragingen van dieren beschrijven.

Wat vind je van de beschrijving van de pinguïns? Beschrijf zelf de gedragingen van een ander dier.

Stap 13: Lees hoofdstuk 8: 'Gevangen in het ijs' en hoofdstuk 9: 'De winter komt'.

Vul de reisroute verder aan.

De Belgica vaart verder naar het zuidwesten en passeert de zuidpoolcirkel. Duid dit aan op de kaart. Wetenschappers ontdekken nieuwe dingen, kaarten worden hertekend, ... *Welke namen geven ze aan nieuw ontdekte eilanden en baaien?*

Vind je de nieuwe namen goed gekozen? Waarom (niet)?

Stap 14: Weer en klimaat op wereldniveau.

De Belgica zit vast in het ijs. De bemanning moet overwinteren. Bekijk het weer en klimaat op wereldniveau. Hoe koud/warm zijn de winters/zomers in de verschillende gebieden op aarde? Vergelijk.

Bespreek: *Hoe koud is het tijdens de herfst op de Zuidpool? Hoe bereidt de bemanning zich voor op de winter?*

Wat doen ze met het schip? Waarom? (hoofdstuk 9)

Houd naast een tijdlijn ook een temperatuurscurve bij.

Hoelang duurt de winter op de Zuidpool?

Laat de cursisten al lezend alle temperaturen zoeken en invullen per maand op de temperatuurscurve. (**werkblad 5**)

Stap 15: Bespreek verveling, moeilijke momenten

Hoe vult de bemanning zijn dagen? Hoe lang zal de overwintering duren? Heeft de bemanning veel privacy?

Hoe zouden jullie je voelen? Wat zouden jullie doen om de tijd te doden?

Wat vind je van de schoonheidswedstrijd? Wat zou je zelf kunnen verzinnen om de verveling op afstand te houden?

Laat alle cursisten een activiteit opschrijven. Laat daarna de cursisten elkaars activiteiten bespreken en klassikaal tot een consensus komen: wie heeft de beste activiteit bedacht?

Stap 16: Lees hoofdstuk 10: 'Aan tafel!'

(Eet- en voedingsgewoonten wereldwijd.)

Bespreek:

Wat staat er in de Belgica op het menu? Zouden jullie dit lekker vinden?

Al het eten komt uit blik. Laat de cursisten per twee of in kleine groepjes met dit gegeven proberen een gevarieerd weekmenu samen te stellen.

Welke (bizarre) dingen hebben jullie al gegeten? Wie at er al eens krokodil? Sprinkhaan? Aap? Slang? ... Kan je omschrijven hoe dit smaakt?

3. EVALUATIEFASE

Zie apart model voor evaluatie

Verhaal: **De eerste winter op de Zuidpool** van Johan Lambrechts

Hoofdstuk(ken): 11 tot 15 en nawoord

Niveau: CBE NT1, modules 48, 49, 50 en eventueel 51

Lesduur: kan naar eigen keuze opgesplitst worden in een aantal lessen

1. INSTAPFASE

Stap 1: Bekijk de foto's p.62 en p.63.

Laat cursisten hierover een vijftal zinnen schrijven voor ze hoofdstuk 11 lezen.

2. AANBOD- EN OEFENFASE

Stap 2: Lees hoofdstuk 11: 'Kou, kou en nog eens kou'.

Welke 5 zinnen geven het beste aan dat het echt koud was?

Stap 3: Lees hoofdstuk 12: 'Dood in de poolnacht'

Bespreek:

Wat is "de poolnacht"? Kennen jullie dit verschijnsel? Hoe zouden jullie je voelen? Welk effect heeft het (zon)licht op een mens? Wanneer verschijnt de "middernachtzon"?

Zou jij depressief worden van 67 donker?

Ga op zoek op het internet naar het geluid dat ijs maakt. Beluister dit met de cursisten.

Welk effect heeft dit voortdurende geluid op de bemanning? Welk effect heeft de poolnacht op de bemanning?

Wat gebeurt er met hen (fysiek en mentaal)? Hoe reageren zij op de dood van Emile Danco? Wat zorgt voor een keerpunt?

Welke twee zinnen uit deze passage duiden voor jou het meest op het gevaar van deze reis? Waarom treffen juist die twee je het meest?

Stap 4: Bespreek sfeer:

Welke kleur past het beste bij dit hoofdstuk? (een lichte of donkere kleur)?

Is dit een licht of donker hoofdstuk? Of beide? Waarom?

Laat cursisten informatie ordenen:

Laat cursisten de vrolijke, lichte woorden in een kolom zetten en de trieste, donkere woorden in een andere. Welke kolom is het grootst?

Past de kleur die je koos voor dit hoofdstuk bij de grootste kolom?

Stap 5: Roald Amundsen.

Hij wordt niet somber van de poolnacht. Er zijn nog andere verschillen tussen hem en de anderen. Beschrijf zijn karakter. In welke opzichten verschilt dit met dat van de kapitein en de commandant? Kan je dat linken aan zijn verdere carrière?

Stap 6: Lees hoofdstuk 13: 'De zon is terug!'

Stap 7: Vul na het lezen van dit hoofdstuk de tijdlijn en de temperatuurscurve verder aan.

Bespreek:

Wat gebeurt er met matroos Adam Tollefsen? Hoe komt dat?

Stap 8: Fantaseer eens.

Hoe denk je dat de matrozen Amundsen, Cook en Lecointe gered hebben?

Beschrijf eens je denkt dat ze deden.

Stap 9: Praat met cursisten over toen en nu.

"De Gerlache had zin om de mensen in België alles te vertellen. Maar dat zou nog ten minste een jaar duren."

Kan je je dat voorstellen?

Wat zijn de verschillen tussen de reis toen en de middelen die men nu heeft om zo iets op touw te zetten? Zou zo

een onderneming iets voor jou zijn? Zoals toen of eerder zoals het nu zou gaan?

Stap 10: Woorden in context

Het schip komt maar niet los. Ze hadden nochtans verwacht van wel, want het is zomer op de Zuidpool.

Is de wanhoop even erg als in het begin, minder erg of erger?

Laat cursisten dit aantonen met woorden uit de tekst.

Stap 11: Lees hoofdstuk 14: 'De ontsnapping'.

Laat cursisten het plan om het schip los te doen komen in eigen woorden vertellen. Laat hen het daarna vergelijken met de tekst.

Tijdens de werken van januari 1899 tot half februari geeft niemand op, ondanks de vele mislukkingen. Niemand wordt gek. Waardoor komt dat, denk je?

Toch is de sfeer zeer triest.

Kies 5 woorden uit de tekst die aantonen dat de sfeer echt triest was.

Stap 12:

Welk gevoel wil de schrijver opwekken in de laatste alinea?

Stap 13: Lees hoofdstuk 15: 'Thuis'.

De bemanning komt aan. Wie wacht hen op? Hoe is de sfeer?

Wat is er geworden van de verschillende bemanningsleden? De Belgica?

Stap 14: Adrien de Gerlache.

Adrien de Gerlache is nooit teruggekeerd naar de Zuidpool. Waarom niet, denk je?

Laat cursisten dit aantonen met de woorden van de tekst.

Mogelijke oefening voor Open Leren: Cursisten zoeken info op over de Gerlache.

Wat is er met hem gebeurd na dit Zuidpoolverhaal?

Stap 15: De Belgica bestaat niet meer. De Mercator wel.

Laat cursisten eens een uitstap organiseren naar de Mercator in Oostende.

3. EVALUATIEFASE

Zie apart model voor evaluatie

Verhaal: **De eerste winter op de Zuidpool** van Johan Lambrechts

Hoofdstuk(ken): Nawoord

Niveau: CBE NT1, modules 48, 49, 50 en eventueel 51

Lesduur: 180 minuten

1. INSTAPFASE

Stap 1: Lees het nawoord.

2. AANBOD- EN OEFENFASE

Stap 2: Bespreek de algemene indrukken van de cursisten over dit boek.

Laat hen vertellen wat ze ervan vonden, waarom ze het zus of zo vonden. Zouden ze een soortgelijk boek weer willen lezen? Waarom (niet)?

Stap 3: Een waar gebeurd verhaal.

Vinden cursisten dit leuk, dat het echt gebeurd is? Over welke gebeurtenis zouden ze nog een boek willen lezen? Waarom?

Stap 4: Personages

Welk personage spreekt cursisten het meeste aan? Verdeel hen in groepjes van gelijke personages. Laat hen info opzoeken over deze personages en er een presentatie van maken. Eventueel met PowerPoint?

Stap 5: Bekijk samen met de cursisten de website van de Prinses Elisabeth. Wat vinden cursisten ervan? Zouden zij daar ook wel eens naartoe willen? Waarom (niet)?

3. EVALUATIEFASE

Zie apart model voor evaluatie

Verhaal: *De eerste winter op de Zuidpool*

Hoofdstuk(ken): Het hele boek

Niveau: OKAN

Lesduur: kan naar eigen keuze opgesplitst worden in een aantal lessen

ALGEMENE UITLEG

Hang een wereldkaart op in de klas. Laat leerlingen er de gevolgde route van de Belgica op aanduiden tijdens het lezen van het boek.

1. INSTAPFASE

Stap 1: Situeer de verschillende continenten op de wereldkaart.

Sta even stil bij de aarde.

Hoeveel procent bestaat uit water/land?

Hoeveel continenten zijn er?

Deel een **blinde wereldkaart (werkblad 1)** uit en laat leerlingen hierop zeeën, oceanen en continenten benoemen en aanduiden.

2. AANBOD- EN OEFENFASE

Stap 2: Geef de leerlingen **werkblad 2**. Laat hen hierop hun toekomstdroom schetsen.

Laat de leerlingen schrijven en/of tekenen. Hou er nadien een gesprek over.

Welke toekomstdromen hebben jullie?

Wat verwachten jullie in je leven te bereiken?

Hoe zie jij jezelf over 10 jaar, en over 20 jaar?

Wat verwachten je zelf? Wat verwachten je ouders? Komen deze dromen overeen?

Stap 3: Lees het eerste hoofdstuk 'De droom van Adrien'.

Welke ontdekkingsreizigers kennen jullie nog?

Inventariseer op het bord. Een alfabetische lijst op deze http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_ontdekkingsreizigers.

Wie was Adrien de Gerlache?

Uit welke familie kwam hij?

Wat studeerde hij? Waarom?

Wat wilde hij zelf?

Wat deed hij tijdens zijn vakanties toen hij nog student was?

Hoe groeide zijn idee om het onbekende Antarctica in kaart te brengen?

Wie inspireerde hem?

Stap 4: Laat de leerlingen de foto van Adrien de Gerlache (p.16) bespreken.

Stap 5: Bespreek:

Een ontdekkingsreis maken kost handen vol geld. Hoe zamelde Adrien de Gerlache geld in? Wie waren zijn grootste sponsors? Waarvoor werd het geld gebruikt?

Stap 6: Laat leerlingen per twee een lijstje opmaken met benodigdheden.

Schrijf op het bord: *Ik ga naar Antarctica en neem mee: ...*

Stap 7: Vergelijk de lijstjes. Maak samen één lijst.

Wat moet zeker mee? Wat niet?

Probeer een top tien samen te stellen met onmisbare spullen.

Stap 8: Laat leerlingen hoofdstuk 2 'Het vertrek' lezen.

Stap 9: Deel **werkblad 3** uit. Laat leerlingen hierop een tijdlijn maken die begint bij 16 augustus 1897, de vertrekdag van de Belgica.

Vul deze lijn al lezend verder aan. Schrijf onder de datum kort wat er toen gebeurde.

Stap 10: Laat leerlingen een 'foto' tekenen van het vertrek.

Hoe staat het in de tekst?

Hoe was het weer?

De toeloop van mensen? ...

Stap 11: Bespreek:

Wie bevindt zich allemaal aan boord van het schip?

Wat is hun functie?

Lees en inventariseer (kapitein, matroos, officier, ...).

Verklaar de functies, hun rangorde, toon foto's.

Stap 12: Lees hoofdstuk 3: 'Meer dan 13.000 kilometer over de oceaan'.

Op 6 oktober 1897 passeerde de Belgica de evenaar.

Wat gebeurde er met de bemanning die voor de eerste keer deze 'lijn' overstak?

Je leest meer over het Neptunusritueel op: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Neptunusritueel> .

Kennen de leerlingen nog andere initiatieriten? Denk aan doopsel bij katholieken, stierspringen bij de Hamar (Omovallei Ethiopië), de Joodse bar mitswa, ...

Stap 13: Bekijk op de kaart de route die de Belgica intussen heeft afgelegd. Duid dit aan met een stukje touw. Prik met een vlaggetje de data. Vul ook de tijdlijn verder aan.

Stap 14: Bespreek:

Welke talen werden er aan boord gesproken? Wie sprak welke taal met wie? Leidde dit tot moeilijkheden of misverstanden? Wat was de gemeenschappelijke taal?

Trek dit even open naar het klasgebeuren:

Hoeveel verschillende talen worden er in de klas gesproken? Leidt dit soms tot moeilijkheden of misverstanden?

Wat is de gemeenschappelijke taal? Waarom?

Stap 15: Lees hoofdstuk 4: 'En toen waren ze nog met 19'.

Vul de tijdlijn en de reisroute verder aan.

Met welke problemen wordt de Gerlache geconfronteerd?

Stap 16: Lees dit stukje tekst voor als 'tekendictee'. Vraag de leerlingen te tekenen wat ze horen over Vuurland:

Vuurland is kaal en rotsig.

Bergtoppen met sneeuw steken boven alles uit.

Met veel lawaai storten brokken ijs in zee.

De wolken hangen zo laag dat ze het water lijken te raken.

Op sommige plaatsen is het water ondiep

en verandert de stroming voortdurend van richting.

Hier kun je alleen overdag varen.

's Nachts is de kans groot dat het schip de rotsen raakt.

Stap 17: Bespreek:

Welk gevoel zouden jij krijgen bij de gedachte dat je aan 'het einde van de wereld' bent toegekomen?

Hoe voelde de bemanning van de Belgica zich?

Stap 18: Lees hoofdstuk 5: 'Bij de indianen'.

Hoe beschreef Darwin de indianen die hij ontmoette in Ushuaia (Vuurland)?

Wat voor gevolgen had dit voor het denkbeeld dat mensen in Europa kregen over hen?

Wat doet de Gerlache?

Mensen denken vaak in stereotiepen over mensen of volkeren die hen niet bekend zijn. Welke clichés kennen de leerlingen? Denk maar aan ‘arm’ Afrika, waar ‘iedereen’ in een hutje zou wonen, hoe ‘eskimo’s’ in een ‘iglo’ zouden wonen, ...

Neem er zeker het boek *Mensen zoals jij en ik. Encyclopedie van alle volkeren* bij, geschreven door Penelope Arlon, uitg. Lannoo, 2004.

Stap 19: Bespreek:

Welke geschenken kreeg de bemanning op kerstavond?

Vieren jullie ook kerstfeest?

Welke feesten zijn belangrijk jullie?

Hoe worden deze ingevuld?

Komt de familie samen?

Wordt er gegeten en gedronken?

Worden er cadeaus uitgedeeld?

Hoe zouden jullie je voelen, mochten jullie op een van deze belangrijke feesten ver weg zijn van huis, van familie?

Hoe voelt de bemanning zich aan boord van de Belgica?

Stap 20: Bespreek:

Wat gebeurde er op de laatste dag van het jaar?

Laat de leerlingen bedenken hoe het schip weer los zal komen. Lees dan de tekst verder.

Hoe raakte het schip weer los?

Vergelijk met wat de leerlingen bedachten.

Stap 21: Lees hoofdstuk 6: ‘Man overboord!’

Verklaar op voorhand begrippen als windkracht, beaufort, spuigaten.

Zoom in op de Drake Passage via Google Earth (www.earth.google.com) (**werkblad 4**). Toon foto’s van gletsjers en ijsbergen, van het landschap waar de Belgica zich op dat moment bevindt zodat de leerlingen zich ten volle kunnen inleven.

Stap 22: Bespreek:

Wat bedoelt de schrijver met:

“Hij bleef met lege ogen voor zich uit kijken. Het was alsof hij doof geworden was.”

Hoe kan je dit in één zin samenvatten?

Stap 23: Vraag de leerlingen om deze passage (vanaf ‘Wiencke overboord’ tot einde hoofdstuk) in een strip te tekenen.

Stap 24: Vul na het lezen van dit hoofdstuk de tijdlijn verder aan.

Stap 25: Lees hoofdstuk 7: ‘De eerste maand in Antarctica’.

Stap 26: Sta stil bij de zin: “Zijn dood hing als een schaduw over het schip.”

Er wordt gebruikt gemaakt van een vergelijking om het beeld, het gevoel te versterken.

Probeer samen met de leerlingen zulke zin(nen) te construeren. Vertrek bijvoorbeeld vanuit het lichaam en een kleur.

Bijvoorbeeld: “Je ogen zijn blauw als een zomerse lucht” of “Je lippen zijn rood als een sappige aardbei.”

Stap 27: Sta ook stil bij de zin: “Het ijs knisperde door de kou. Alsof het in een pan met hete olie lag.”

Ook hier maakt de schrijver gebruik van een vergelijking om zijn beeld te versterken. Probeer zelf ook zulke zin(nen) te maken. Vertrek vanuit geuren of geluiden. Bijvoorbeeld: “Je haren ruiken zomers zwoel als een lavendelveld.”

Stap 28: De bemanning komt voor het eerst in contact met pinguïns.

Bekijk (grappige) filmpjes op het internet (bv. http://www.garagetv.be/video-galerij/icarusblauwtje/vliegende_pinguins_discovery_flv.aspx) en breng zeker een bezoek aan het pinguïnverblijf in de Antwerpse zoo!

Verder lezen: *Lodewijk de koningspinguïn* van Dimitri Leue (ook theatervoorstelling), uitg. Lannoo, 2004.

De bemanning ziet ook voor het eerste een walvis. Breng boeken mee als *Dieren in gevaar: walvis* (uitg. Corona, 2007), *Mijn eerste boek over pooldieren* (Gottmer, 2002) en *Walvissen en dolfinen* (uitg. Gottmer, 2006) waarin mooie foto’s en teksten staan en die erg toegankelijk geschreven zijn.

Stap 29: Lees het volgende stukje tekst voor als ‘tekendictee’:

Op 27 januari 1898 ontdekten de Gerlache en zijn mannen een prachtige zeestraat.
Die stond nog niet op de kaart.
De Gerlache gaf haar de naam ‘Belgica Straat’.
Ze werd omringd door rotsen hoog als torens,
door bergen vol sneeuw en door blauwe wanden van ijs.
Het ijs knisperde van de kou.
Alsof het in een pan met hete olie lag.
’s Avonds kleurde de hemel zacht blauw en roze.
Af en toen zwommen er walvissen voorbij.
Dan zagen de mannen een sierlijke staart.
Of een fontein van water als de walvis uitademde.
Het leek wel een droom.

Stap 30: Lees hoofdstuk 8: Gevangen in het ijs.
Vul de reisroute verder aan.

De Belgica vaart verder naar het zuidwesten en passeert de zuidpoolcirkel. Duid dit aan op de kaart. Wetenschappers ontdekken nieuwe dingen, kaarten worden hertekend,... Welke namen geven ze aan nieuw ontdekte eilanden en baaien?
Welke namen zouden jullie geven?

Stap 31: Geef de leerlingen de opdracht een nieuw stuk land en zee in kaart te brengen. Laat hen namen verzinnen. Laat hen ook nieuwe wezens creëren die de zeeën en landen bevolken. Help hen op weg door gerichte vragen te stellen:
Hoe ziet je (ei)land eruit?
Zijn er bergen? Stranden? Rotsen? Vlakke landschappen?
Is het eiland bewoond? Door wie?
Welke dieren wonen er? Wat eten ze? Zijn ze groot/klein/harig?
Prikkel hun fantasie!

Stap 32: Lees hoofdstuk 9: ‘De winter komt’ en hoofdstuk 11: ‘Kou, kou en nog eens kou’.
(Het weer en het klimaat wereldwijd bekijken en vergelijken.)

De Belgica zit vast in het ijs. De bemanning moet overwinteren. Bekijk het weer en klimaat op wereldniveau. Hoe koud/warm zijn de winters/zomers in de verschillende gebieden op aarde? Vergelijk.

Bespreek:
Hoe koud is het tijdens de herfst op de Zuidpool?
Hoe bereidt de bemanning zich voor op de winter?
Wat doen ze met het schip? Waarom? (hoofdstuk 9)
Hoe koud wordt het enkele maanden later? (hoofdstuk 11)
Hoe vult de bemanning zijn dagen?
Hoe lang zal de overwintering duren?
Heeft de bemanning veel privacy?
Hoe zouden jullie je voelen?
Wat zouden jullie doen om de tijd te doden?

Stap 33: Houd naast een tijdlijn ook een temperatuurscurve bij.
Hoelang duurt de winter op de Zuidpool?
Laat de leerlingen al lezend alle temperaturen zoeken en invullen per maand op de temperatuurscurve. **(werkblad 5)**

Stap 34: Lees hoofdstuk 10: ‘Aan tafel!’
(Eet- en voedingsgewoonten wereldwijd.)
Bespreek:
Wat staat er in de Belgica op het menu?
Zouden jullie dit lekker vinden?

Breng afbeeldingen mee van de groenten of gerechten waarover in het boek gesproken wordt (of breng ze écht mee, zodat de leerlingen alles kunnen proeven).

Stap 35: Al het eten komt uit blik. Laat de leerlingen per twee of in kleine groepjes met dit gegeven proberen een gevarieerd weekmenu samen te stellen.

Stap 36: Woordveld

De verse vis zit metersdiep onder het ijs.

Welke dieren vangen ze en hoe smaakt hun vlees?

Welke woorden gebruikt de auteur om dit te omschrijven?

Maak een woordveld op het bord: vies, lekker, taai, krokant, pikant, zoet, vet, mals, sappig, Laat de leerlingen deze woorden toepassen op een aantal gerechten of voedingswaren die de lesgever hen voorschotelt: *Hoe smaken aardbeien? Chips? ...*

Welke (bizarre) dingen hebben jullie al gegeten?

Wie at er al eens krokodil? Sprinkhaan? Aap? Slang? ...

Kan je omschrijven hoe dat smaakte?

Verder lezen: het boek *Aan tafel! Kinderen en hun eten uit de hele wereld* van Beatrice Hollyer (uitg. Bakermat, 2003) belicht een aantal kinderen en hun eet- en voedingsgewoonten.

Stap 37: Lees hoofdstuk 12: 'Dood in de poolnacht' en hoofdstuk 14: 'De ontsnapping'.

Bespreek:

Wat is "de poolnacht"?

Kennen jullie dit verschijnsel?

Hoe zouden jullie je voelen?

Welk effect heeft het (zon)licht op een mens?

Wanneer verschijnt de "middernachtzon"?

Ga op zoek op het internet naar het geluid dat ijs maakt. Beluister dit met de leerlingen.

Welk effect heeft dit voortdurende geluid op de bemanning?

Welk effect heeft de poolnacht op de bemanning?

Wat gebeurt er met hen (fysiek en mentaal)?

Hoe reageren zij op de dood van Emile Danco?

Wat zorgt voor een keerpunt?

Stap 38: Lees hoofdstuk 13: 'De zon is terug!'

Stap 39: Vul na het lezen van dit hoofdstuk de tijdlijn en de temperatuurscurve verder aan.

Bespreek:

Wat gebeurt er met matroos Adam Tollefsen?

Hoe komt dat?

Stap 40: Lees hoofdstuk 15: 'Thuis'.

Laat de leerlingen opnieuw een 'foto' (tekening) maken van de thuiskomst.

Wie wacht hen op?

Hoe is de sfeer?

Wat is er geworden van de verschillende bemanningsleden en van het schip?

Stap 41: Laat de leerlingen de gatentekst (**werkblad 6**) invullen.

Nog een extra tip:

Het verhaal is in de O.V.T. geschreven. Misschien kan de lesgever er hier en daar een passage uitlichten en deze in de O.T.T. of de V.V.T. laten schrijven.

Stap 42: Verder lezen...

Enkele boekentips:

Ijzige polen (Gottmer, 2005)

De diepvriesexpedities van Olli en Eleonora (Davidfonds/Infodok, 2008)

Het geheim van Antarctica (Manteau, 2008)

Het raadsel van het bevroren spook (Facet, 2003)

Het blik van de Belgica (Manteau, 2007)

Op verkenning in Antarctica (Corona, 2008)

3. EVALUATIEFASE

Zie apart model voor evaluatie

Werkblad 1: Wereldkaart

Werkblad 2: Tijdlijn

De reis van de Belgica

Vul deze tijdlijn aan.

_____ 16 augustus 1897 _____
Vertrek Belgica

_____

_____

_____

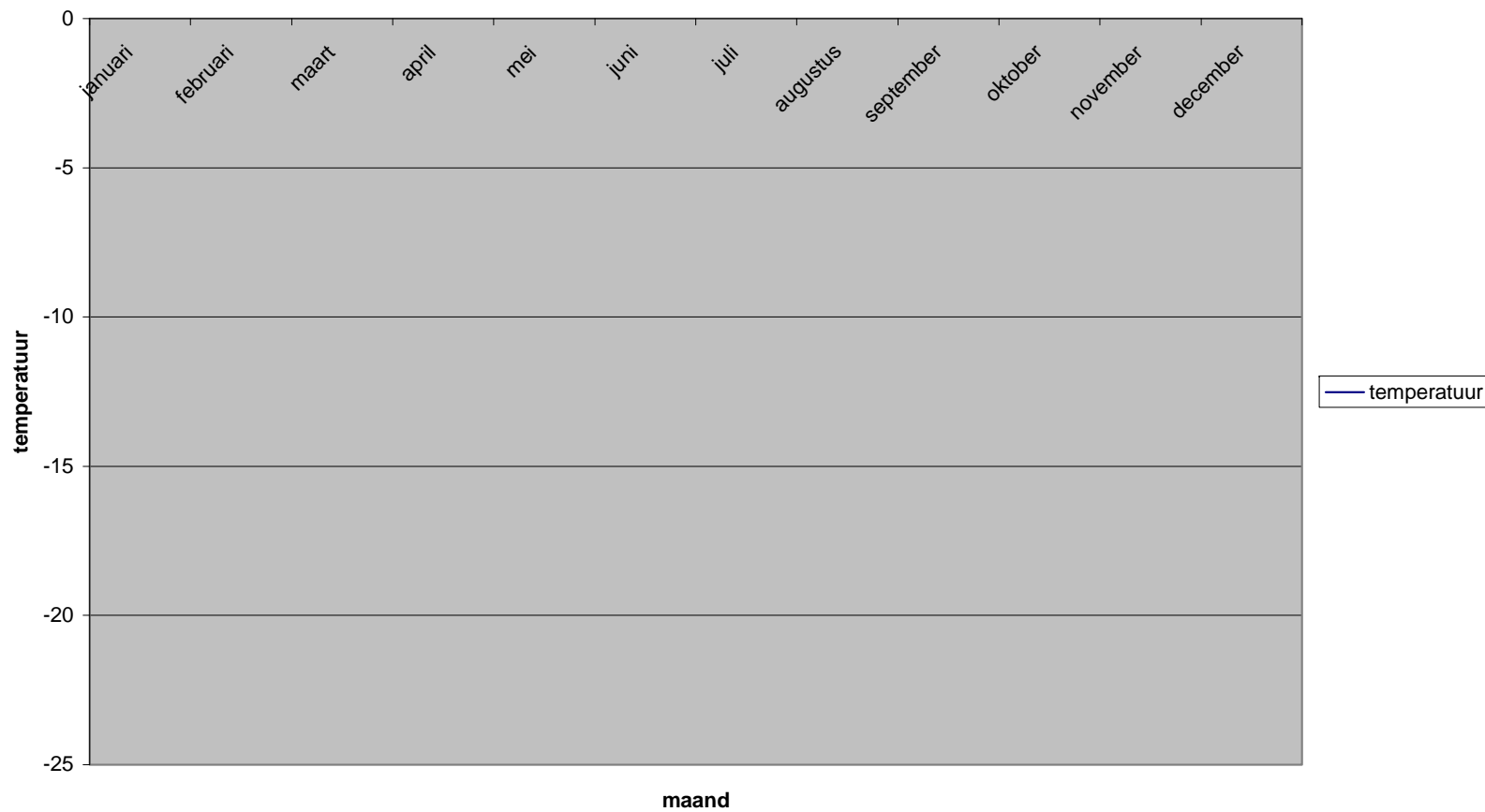
op 11 november kwam de Belgica aan in de haven van Montevideo in Uruguay de jonge Roald Amundsen was onder de indruk de stad met de fraaie straten en de grote pleinen vond hij prachtig maar hij was ook verrast over de vrouwen in de stad ik heb nog nooit zoveel mooie vrouwen op 1 plaats gezien schreef hij in zijn dagboek kapitein de Gerlache had geen tijd om naar de vrouwen te kijken hij had andere zorgen aan zijn hoofd de kok was erg brutaal hij zorgde voor ruzie onder de bemanning na een vechtpartij ontsloeg de Gerlache hem

Werkblad 4: Drake Passage

Werkblad 5: Temperatuurscurve

Een winter op Antarctica

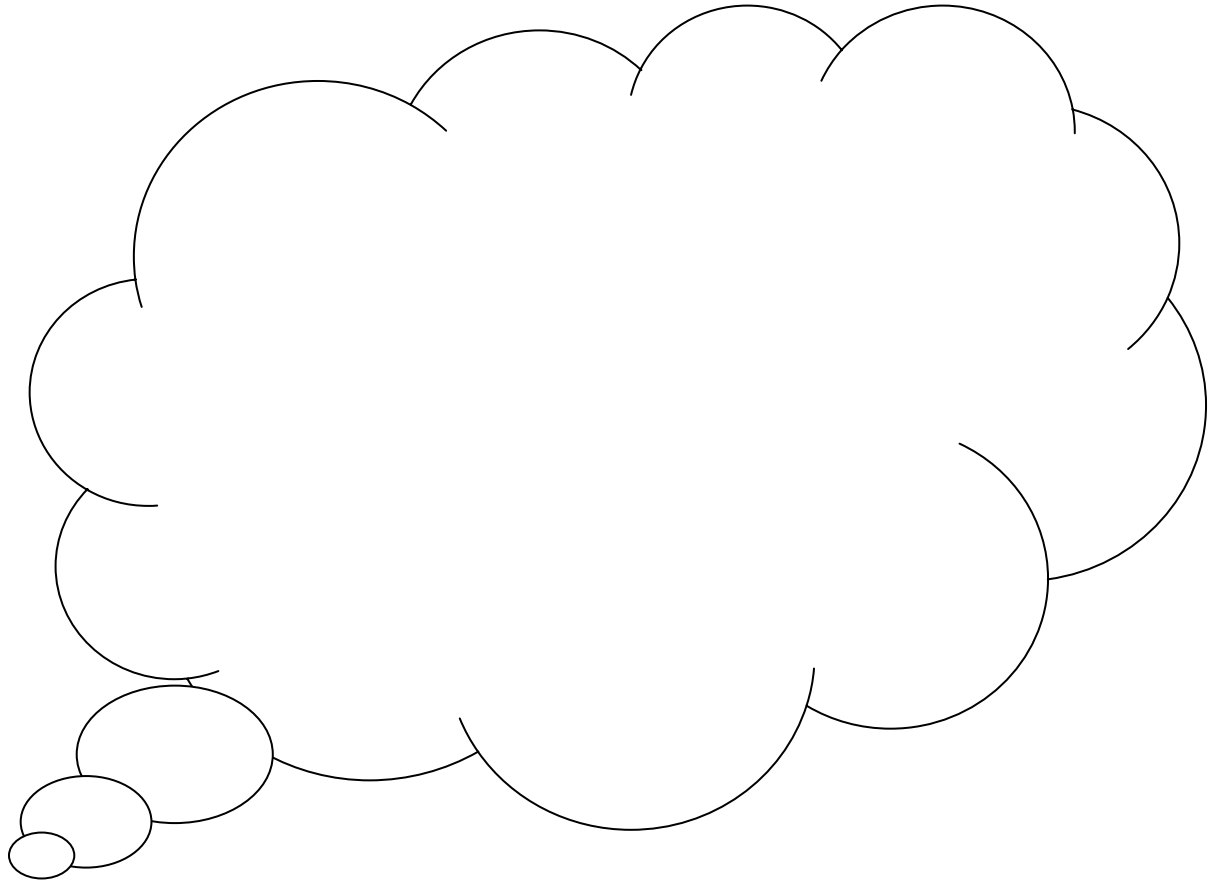

Werkblad 1: Wereldkaart

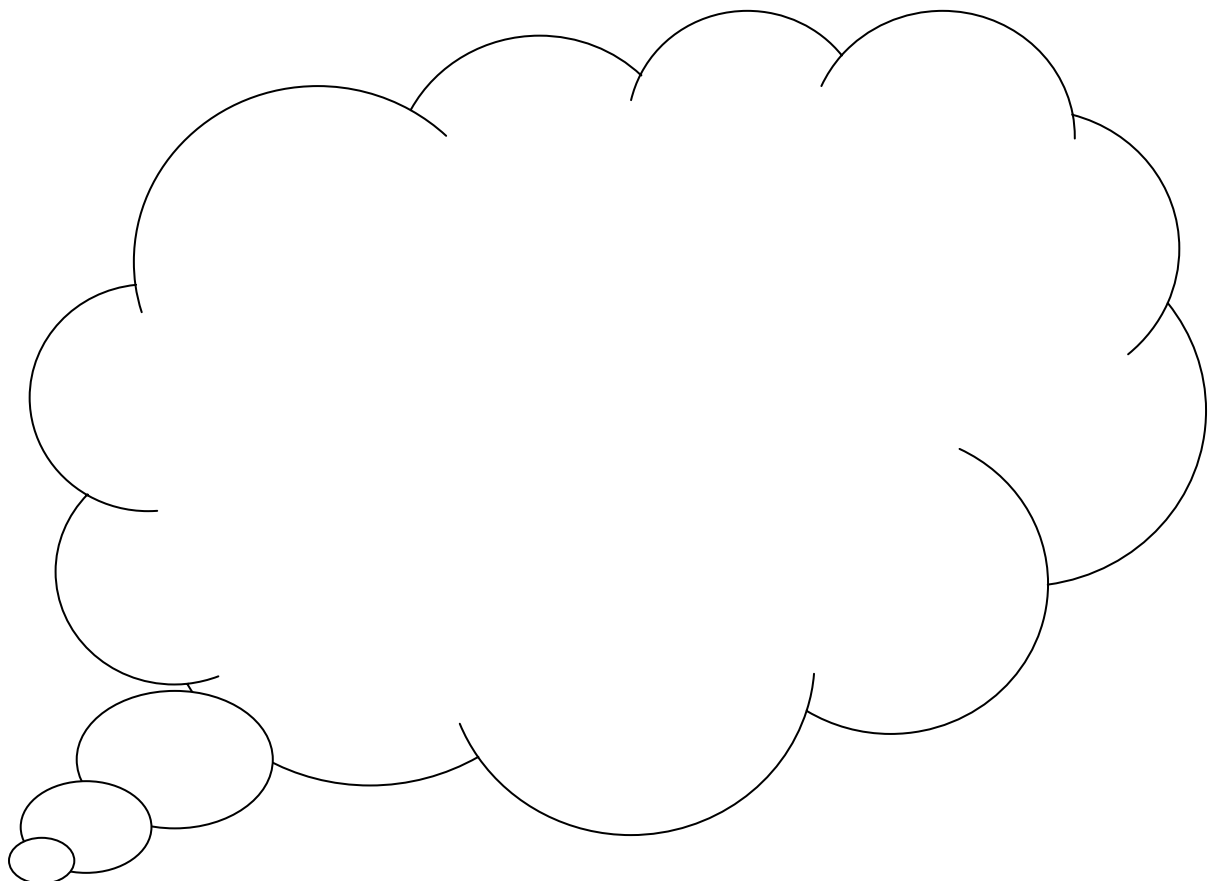

Werkblad 2: Je toekomstdromen

Hoe zie ik mezelf over 10 jaar?

Hoe zie ik mezelf over 20 jaar?

De reis van de Belgica

Vul deze tijdlijn aan.

16 augustus 1897
Vertrek Belgica

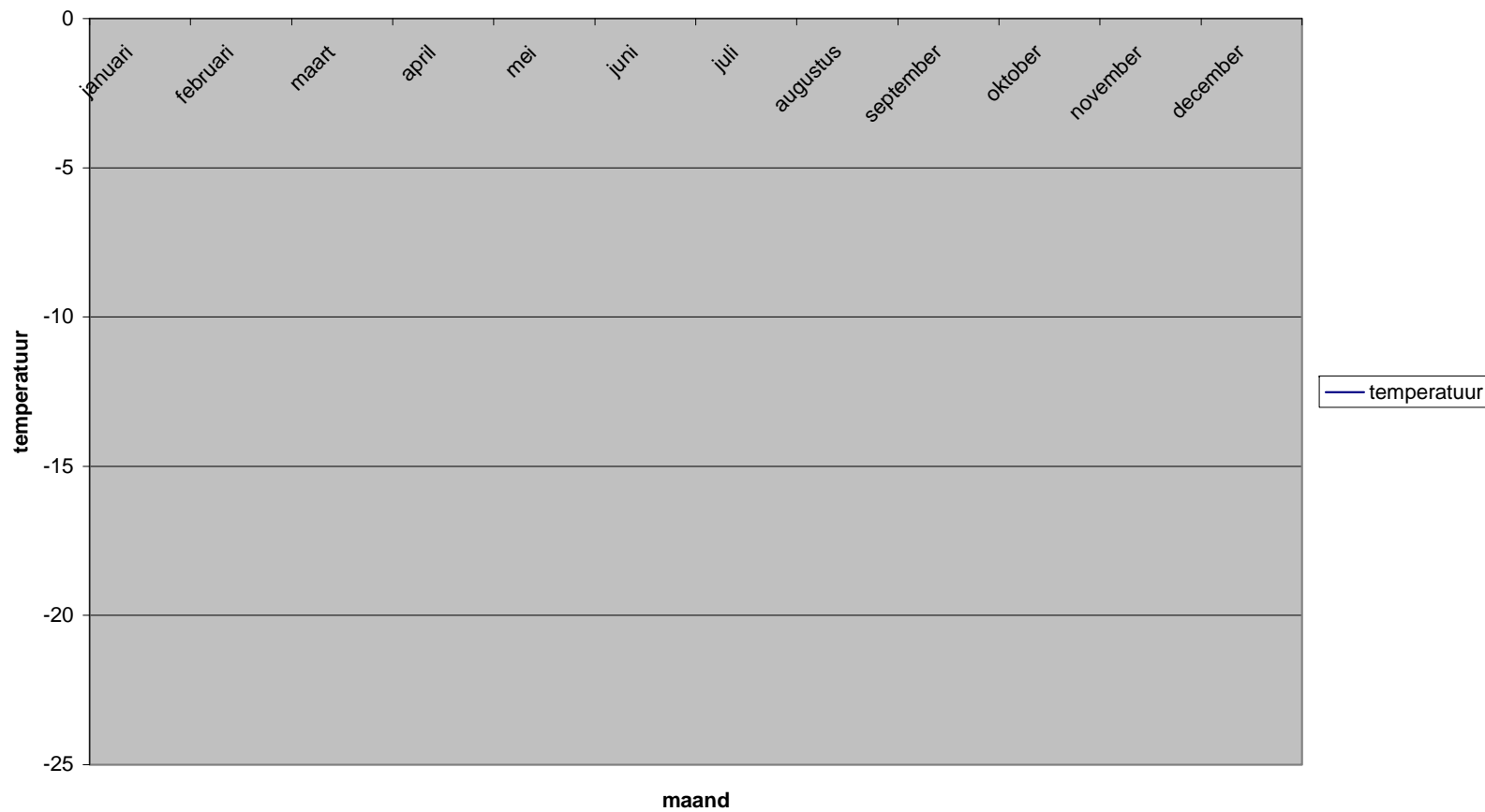
Werkblad 4: Drake Passage

Werkblad 5: Temperatuurscurve

Een winter op Antarctica

Wat is er gebeurd met de bemanning en het schip?

Zoek het op in de tekst en vul aan:

Commandant _____ keerde nooit meer terug naar de _____.

Maar velen verkenden na hem het gebied.

Daar waren _____

_____ bij.

De Gerlache ontwierp ook het schoolschip _____.

Dat schip ligt nog steeds in _____.

In _____ stierf de Gerlache in _____.

Hij werd _____ jaar.

Zijn zoon _____ volgde de passie van zijn vader.

In 1958 bouwde hij op _____ de eerste Belgische onderzoeksbasis.

_____ was de tweede stuurman van de _____.

Nadien werd hij de grootste _____ van alle tijden.

Op _____ stond hij als eerste op het midden van de _____.

Dat had hij zeker te danken aan zijn avontuur op de _____.

Van _____ leerde hij veel over ziektes aan boord.

Hij wist wat de beste slaapzakken en kleren waren.

Hij leerde dat je eigen slee voortrekken niet leuk was.

Net daarom trok hij nadien naar de Zuidpool met _____.

Zo versloeg hij zijn tegenstander _____.

Die kwam pas een maand later op de Zuidpool aan.

In _____ verdween _____ tijdens een ongeluk met een vliegtuig op de _____.

Zijn lichaam werd nooit gevonden.

_____ groeide uit tot een vreemde ontdekker.

In _____ stond hij als eerste in het midden van de _____.

Dat zei hij toch.

Maar zijn grote tegenstander _____ zei dat _____ loog.

Niemand wist wie de waarheid sprak.

Daarna belandde _____ zelfs in de gevangenis.

Waarschijnlijk bereikte geen van beide ooit de Noordpool.

En de Belgica?

Het schip onderging een triest lot.

_____ verwaarloosde het.

Uiteindelijk belandde het in _____.

Daar gebruikten ze het om op zeehonden en walvissen te jagen.

Nog later haalden ze de masten eraf.

Op het dek werd kabeljauw schoongemaakt.

In _____ gebruikten soldaten uit _____ het schip.

Tijdens een Duitse luchtaanval werd het schip geraakt door een schokgolf.

Nu ligt het _____ diep op de bodem van de _____.

Dat is voor de kust van _____ in Noorwegen.

Enkele _____ zouden het wrak graag uit het water halen.

Daarna willen ze het in een _____ plaatsen.

In _____ bouwen ze de volgende jaren ook een grote kopie van het schip.

Die zal ook echt op zee gaan varen.